

kant geen gedachtenwisselingen op hoog niveau plaatsgevonden, toen de Britse vertegenwoordigers in het *Combined Policy Committee* op 4 juli '45 (Churchill was nog premier) verklaarden dat Groot-Brittannië accoord ging met het eventueel gebruik van atoomwapens tegen Japan.

Van 'rijp overleg' was slechts sprake in de Verenigde Staten.¹

Daar was begin '45 een speciale commissie in het leven geroepen die onder voorzitterschap stond van Stimson; leden waren een *Assistant Secretary of State*, een *Undersecretary of the Navy* en drie geleerden: James B. Conant, Vannevar Bush en Karl T. Compton, van wie de eerste twee tot de Amerikaanse leden van het *Combined Policy Committee* behoorden. Aan de beraadslagingen der commissie namen de generaals Marshall en Groves enkele malen deel.

Deze commissie werd in mei uitgebreid met Byrnes, toen nog slechts de naaste medewerker van president Truman (die, toen hij in april Roosevelt had opgevolgd, niets van het 'Manhattan'-project had geweten). Zij kwam op 1 juni tot eenstemmig aanvaarde conclusies: dat de atoombom zo spoedig mogelijk tegen Japan moest worden gebruikt, dat de bom moest worden afgeworpen boven een militair doel dat door civiele gebouwen was omgeven en dat dit moest geschieden zonder dat Japan tevoren een waarschuwing zou ontvangen ten aanzien van de speciale aard van het nieuwe wapen.

Die conclusies wekten ontsteltenis bij een aantal geleerden die bij de ontdekkingen op het gebied van de kernenergie betrokken waren, met name bij de groep die er onder Fermi's leiding aan de *University of Chicago* in december '42 in was geslaagd, een eerste, slechts zeer weinig energie producerende kernreactor in werking te stellen. Zeven vooraanstaande leden van deze groep drongen er in een memorandum op aan dat men vóór alles een wedloop in atoomwapens moest voorkomen, dat er dus een vorm van internationale controle in het leven moest worden geroepen en dat men, als men de kans op het totstandkomen daarvan gering achtte, beter in het geheel geen atoombommen kon gebruiken – wilde men dat laatste toch doen, dan diende men, aldus het memorandum, niet verder te gaan dan ergens een technische demonstratie te geven van de ontzagwekkende kracht van het nieuwe wapen.

De inhoud van het memorandum (verschillende geleerden die bij het

¹ De hier volgende passages zijn gebaseerd op Louis Mortons overzicht: 'The decision to use the atomic bomb', opgenomen in de in 1960 door het *Office of the Chief of Military History* (Washington) gepubliceerde bundel *Command Decisions*, alsmede op het in 1965 verschenen werk van Len Giovannitti en Fred Freed: *The decision to drop the bomb*.